

SĂ RÎDEM CU
NEA MĂRIN

Amza Pellea (1931–1983) este unul dintre cei mai importanți actori români. A acoperit o gamă completă de roluri, de la comedie pînă la dramă și tragedie. A fost creatorul și interpretul lui Nea Mărin, țărănul oltean arhetipal; pe de altă parte, a întruchipat (în film) două mari figuri istorice ale românilor, Decebal și Mihai Viteazul.

S-a născut la Băilești, jud. Dolj, într-o familie cu cinci copii. A fost elevul Colegiului Național Carol I din Craiova, după care a urmat cursurile IATC „I.L. Caragiale“ din București. Reprezentant al promoției de aur a teatrului românesc (1956), a jucat în peste 80 de roluri la Teatrul Național din Craiova, Teatrul Mic, Teatrul Nottara, Teatrul de Comedie și Teatrul Național din București; în anii 1973–1974 a fost directorul Teatrului Național din Craiova; în perioada 1974–1983 a predat la IATC.

Roluri importante în teatru: Jack Worthing (*Ce înseamnă să fii onest*, de Oscar Wilde), Horatio (*Hamlet*, de Shakespeare), Otto Katz (*Soldatul Švejk*, de Hašek) pe scena craioveană, în perioada stagiaturii (1957–1959); Platonov (*Un Hamlet de provincie*, de Cehov, 1967), Voievodul Basarab (*Croitorii cei mari din Valahia*, de Al. T. Popescu, 1969), Hrisanide (*Interesul general*, de Aurel Baranga, 1972), Hickok (*Buffalo Bill și indienii*, de A. Kopit, 1973), „inginerul“ din *Nic Nic* la Teatrul de Comedie din București; Petre Dinoiu (*Comoara din deal*, de Corneliu Marcu, 1977), Vlad Țepeș (*A treia țepă*, de Marin Sorescu, 1979) la Teatrul Național din București. A revenit la Teatrul de Comedie în 1983, realizînd ultimul său rol ca actor de teatru, Muromski (în *Procesul*, de Suhovo-Kobilin). A jucat în peste 50 de filme, dintre care: *Setea* (1961); *Tudor* (1963); *Neamul Șoimăreștilor*, *Haiducii*, *Răscoala* (1966); *Dacii* (1967); *Columna* (1968); *Mihai Viteazul*, *Atunci i-am condamnat pe toți la moarte* (1971); *Puterea și adevărul*, *Ciprian Porumbescu*, *Ultimul cartuș* (1973); *Nemuritorii*, *Ulzana*, *căpetenia apașilor*, *Tată de duminică*, *Osînda* (premiul de interpretare masculină, cel mai bun actor, pentru rolul Manolache Preda la Festivalul Internațional de Film de la Moscova, 1977), *Lumina pe coline*, *Trei zile și trei nopți* (1976); *Împușcături sub clar de lună* (1977); *Nea Mărin miliardar*, *Mihail, cîine de circ* (1979); *Duios Anastasia trecea*, *Casa dintre cîmpuri* (1980); *Ana și „hoțul“* (1981); *Imposibila iubire* (1983). *Nea Mărin miliardar*, film realizat după o idee a sa și la scenariul căruia a contribuit, a deținut recordul absolut de audiență înainte de 1990 – 14,6 milioane de spectatori.

A făcut emisiuni cu personajul Nea Mărin mai întîi la radio, în 1969, apoi, începînd din 1970, la invitația lui Tudor Vornicu, la televiziune. Textele cu Nea Mărin îi apar în 1973 într-o carte (*Să rîdem cu... Amza Pellea*, Ed. Scrisul Românesc, Craiova).

Amza Pellea
SĂ RÎDEM CU
NEA MĂRIN

Cuvînt înainte
de Oana Pellea

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Oana Bârna
Coperta: Ioana Nedelcu
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Ioana Vilcu
DTP: Andreea Dobreci, Carmen Petrescu

Tipărit la Monitorul Oficial R.A.

© HUMANITAS, 2014, pentru prezenta ediție.

Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, adaptările de orice fel (dramatice, cinematografice etc.) cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Pellea, Amza

Să rîdem cu Nea Mărin / Amza Pellea;

pref.: Oana Pellea. Ed. a 2-a, rev. –

București: Humanitas, 2014

Glosar

ISBN 978-973-50-4650-7

I. Pellea, Oana (pref.)

821.135.1-7

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021 408 83 50, fax 021 408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 0372 743 382, 0723 684 194

„Ne e dor de Nea Mărin...”

Ușa de la birou, ușa glasvand cu sticlă mată, se închidea doar când lucra. Zgomotul ei îl aud în amintire și acum.

Prin ea se întrezărea lumina caldă de pe birou și silueta lui tata.

Pentru mine era raiul pe pământ. Eram toți împreună. Tata era acasă și lucra.

Mama ne spunea în șoaptă: „Tata lucrează la Nea Mărin” – și toți încercam să nu deranjăm...

Era o liniște anume, o liniște așa de plină de dragoste... o liniște caldă în toată casa.

Nu părăsea biroul pînă când nu termina de scris... două-trei ore. Îl auzeam rîzînd încet și ne zîmbeam complice, bucuroși de bucuria lui...

Îl văd ieșind cu foile în mînă și chemîndu-ne. Ne adunam cu toții fericiți când în sufragerie, când în birou, când în bucătărie, și cu ochii și sufletul cît cepele așteptam să ne citească.

Întotdeauna mă uitam cîte pagini scrise are în mînă... cu cît erau mai multe, cu atît eram mai fericită – însemna că povestea e mai lungă și vraja o să dureze mai mult.

Căci vrajă era când începea să ne citească... în fața noastră, la vedere, Amza al nostru dispărea și, încet, încet, ne intra în casa sufletului Nea Mărin.

- Mio heo kharine, gice uopole suu, si uoi parte de abonament la te libria pe cum case uino dar nu mi te oi pe uine si pelocem cum uou le-ubtine, co fan miue nu te descuci, di it, cunosc c au uai fost lo itepiz cu isenore, do mestob?
- le gic, io te-o, tuo, da mi-e cu u forala de ponita.
- heo kharine mi pu ko uo les du uolur motob
- Atunci juri-te!
- Pa, cum?
- E de pe uine curvut cu curvut!
- E de pe uine curvut cu curvut!
- Sto mi otro co u-ucepu juri uitate!
- Sto mi otro co u-ucepu juri uitate!
- Ho mi hirodula!
- Ho mi hirodula!

Citea cu o bucurie pe care n-o voi uita niciodată. O bucurie de copil fericit.

Ne deschidea tuturor o ușă și, din realitatea bucătăriei, păseam direct pe uliță la Băilești, simțeam mirosul de sarmale, gustul zaibărului și al piinii în țest.

Nu mai eram în bucătărie... ne plimbam cu Nea Mărin pe ulițe, prin tren, la cinematograful sau cine știe pe unde. Ne întâlneam cu nărodul de Sucă, cu Veta, cu o lume întreagă.

Nu se uita la noi când citea, nu-și lua ochii din text.

La final, după ce termina de citit, ne trezeam iar în bucătărie, lumea lui Nea Mărin rămânea într-un colț de suflet

- Așa cum și apropo fîștii
 anului îi zice la Veto:
- No Veto fato tati, pō ce fō
 un ne lōsām ese? Liri ludo
 fetrecau omu noi?
 - Măriașe, țice femeia, iō parci
 l-as fetreca od'i vîndu-mō cō
 mae cum e'uns osteneala
 - Lasō fō cō a și ne od'i vîm
 cînd he-o veai breaca de-o
 și ne trosnece urechile, au
 e'it mai o'itōu zdiavei și
 bezi te lue și ne vedetie.

Fragmente din manuscrisele lui Amza Pellea.

și, de după foi, apăreau timizi ochii lui tata. Ne întreba:
 „Cume?” Noi ne ștergeam lacrimile de rîs și-l îmbrățișam.

Zîmbea și la toate laudele ne răspundea: „Mă iubiți
 voi... n-o fi chiar așa de bine... mai lucrez la text și poate
 poate o ieși ceva...”

În miez de noapte, cînd toată casa dormea, auzeam
 ușa de la glasvand închizîndu-se din nou...

După o vreme, ne strîngeam în fața televizorului și Nea
 Mărin ne pătrundea prin ecranul televizorului în casă... De
 data asta tata îl privea critic, dar cu drag pe Nea Mărin...

Despre foile ce rămîneau pe birou peste noapte, foile
 scrise cu cerneală albastră, și despre mirosul lor, un amestec

de miros proaspăt de hîrtie, miros de cerneală și parfumul lui tata, de lavandă, nu se poate povesti...

De Paști 2014 am deschis manuscrisele lui.

Cu emoție, chiar cu teamă. Teamă că amintirile mă vor întrista, că vor răscoli dorul, că vor învîrți lama de cuțit în rana nevindecată a lipsei lui...

Probabil că de acolo de unde e... de prin ce stea... mi-a văzut frica de copil prost și, zîmbind, mi-a dat curajul să încep să recitesc ce a scris.

Dorul a rămas dor, dar m-am trezit că rîd în hohote, că rîd cu lacrimi citind isprăvile lui Nea Mărin... Și din nou, ca în tinerețe, îmi era teamă că voi ajunge la finalul poveștii.

Foarte puțină lume știe că textele cu Nea Mărin sunt scrise în totalitate de el, de Amza.

Un umor sănătos, fără pic de vulgaritate, un umor cu o țîră de poezie, un umor curat. Ți-e drag să citești, dar se mai întîmplă ceva: nu numai că parcă îi auzi vocea, dar ai impresia că îți și apare în fața ochilor Nea Mărin din Băilești... hîtru, sănătos, vesel.

Cum nu am dreptul să țin o astfel de bucurie doar pentru mine, am hotărît publicarea manuscrisului, care cuprinde, pe lîngă textele din cartea apărută demult, în 1973, și texte inedite.

Mulțumesc Editurii Humanitas pentru publicarea acestei cărți.

Pe 12 decembrie 2014 se împlinesc 32 de ani de cînd tata a plecat puțin de pe pămînt.

32 de ani în care lumea m-a oprit pe stradă și mi-a spus că-i este dor de el.

32 de ani în care lumea nu l-a uitat.

Amza nu a fost doar Nea Mărin. Nea Marin este o felie din sufletul lui ca o pîine caldă...

În aceeași măsură, Amza este și Ipu din *Atunci i-am condamnat pe toți la moarte*, și Manolache din *Osînda*, și Mihai Viteazul, și... cîte și mai cîte...

Ne-a spus că i-ar părea rău să rămîină în amintirea oamenilor doar ca Nea Mărin... că prea dragi i-au fost și celelalte roluri...

Sunt adolescenți și copii care-l descoperă azi și îl îndrăgesc, oameni care îmi spun „Am crescut cu el”, alții care îmi spun „Îl iubeam toți, toată familia”.

Oamenii îmi spun că le e dor de Amza.

Dacă, citind această carte, Nea Mărin v-a bucurat sufletul, pomeniți-l zîbind pe Amza Pellea și aprindeți-i o lumînare, poate găsește drumul înapoi spre casă.

Eu oricum îl aștept în fiecare zi.

Mulțumesc,

Oana Pellea

Închin aceste rînduri tuturor oltenilor
care fură-mpărăștiați pin lumea largă,
ca sarea-n bucate!

*Cu peniță de brăbete
Nu de gîscă sau păun
Zgîria pe un dovlete
Ce-avusăi lumii să-i spun.*

*Și-ncepui cu Foaie verde
Ca în doinele bătrîne
Cîntecul dacă s-o pierde
Foaie verde tot rămîne!*

Petre Dragu

Scoate calu, pune-i șaua...

*Scoate calu, pune-i șaua,
vreau să plec,
pi la poarta mîndrii mele,
vreau să trec...*

...Așa cînta Licu într-o sară, dupe ce trecusă văcăria, să potolisă pra'u ridicat de copitele vitelor, ș-acu să revărsa dinspre Țurțan răcoare împănată cu miros de salcîm înflorit. Răsărisă luna, mare, galbină și mirată, ca o mămăligă uitată pe cîrpător, care să-ntreabă di ce o fi făcut-o, dacă nu vine nimeni cu ața s-o taie.

Adormisără toate orătăniile, numa de supt coșăre caii s-auzau cum își ronțăie ovăzu, fornăind pe nări, cu gîndu la odina răcoroasă care-i așteaptă peste noapte.

Undeva, în capu satului, o căța nelumită încă lătra lung, cu botu ridicat spre-naltu cerului, țintuit în caielele stelelor.

În nucu ăl băfîrn, a lu Chiriță a lu tata Iancu Colan, cînta o privighetoare beată, de umplușă noaptea cu clopoțai, și-o puzderie de licurici spoiau cu lumină scorbura cu putregai di la salcia trăsniță a lu Petrache a lu Neacă.

Ghersu lu Licu plutea peste noapte, ca o pasăre albă care vine de te miri unde și să duce spre nicăiri.

Stam pe prispă, trăgeam adînc din țigare și mă uitam la jar cum prindea viață, chinuindu-mi mintea să-nțeleg

pe unde l-o purta dracu pe Sucă, că pleasă călare de dimineață pînă la Rast, s-aducă niște pește pã care chibzuisãm sã-l mîncãm la prînz.

Într-un tîrziu, louai sama cã bătea cineva-n poartã. Bag samã bătea de mult, cã sã zbătea cîinele-n lanț și lãtra de-ncepusãrã ș-ai vecinilor sã-i dea o gurã de-ajutor.

— Care iești, bã?

— Ieu, mã, vere Mărine, Licu! Fã-te-ncoa!

O louai io spre poartã, nu sã vedea din Licu decît mucu țigãrii, care pîlpãia ca luceafãru cînd sã crapã de ziuã și-și pierde puterea.

— Ce ie, mã?

— Mã, zîce Licu, venii sã te iau pi la mine, cã iete, fusãii la Poiana Mare și cumpãrai un cal. Sã te uiț și tu o țîrã la iel.

— Pã' di ce sã mã uit la iel, mã?

— D-aia, cã și iel sã uitã la mine. Cã de trei zîle, de cînd îl louai, nu mănîncã, nu bea, stã și sã uitã la mine.

— Mã, zîc, te-o fi vãzut pe tine așa, mai fãțos, sau n-o mai fi vãzut ghietul de iel pînã acu cum aratã prostia la fațã.

— 'Ai, mã, verișcane, zîce Licu, 'ai cã dau cep la un butoi de tãmîioasã, sã cinstim un pa'ar cu vin rece și sã mîncãm niște gogoși cu sare, calde.

— Mã, zîc, ia-o-nainte, cã io mai aștept o țîrã pe juratu de Sucã, care plecã de az-dimineață dupe niște pește, și pește sã fãcu!

— Bine, mã, da' vii?

— Viu, mã! Vorba-i vorbã. Tu pune muierea sã-ncingã uleiu pentru gogoși.

Îl mai așteptai io pe Sucã fro juma de ceas, zîc, mã, dacã nu veni pînã acu, însamnã cã nu mai vine, bag samã cã nu gãșî pește și rãmasã peste noapte, pînã scot pescarii nãvoadele. Dac-o fi așa, tot ie bine!

— Veto, vez cã io mã duc pi la Licu!

— Atunci io mă culc, că vă cunosc io, vă apucă iar zîua la povești.

— Culcă-te, fata tatii! Somn ușor, da' ai grijă pe cine visăzi, că-l mănînc, auz!

— Iote, o să visăz un...

— Pă' de gură cin-te-ntrece!... Vez că plecai.

Louai io un felinar ș-o louai pe scurtătură, pin fundu grădinilor. Ca să tai drumu, știi.

Ajunsăi io la Licu și, dacă văzui că nu mă latră cîinii, intrai mai întîi în grajd, să-i văd armăsar.

Mă, frate-miu, nu-mi venea să-mi crez oichilor!

Ierea... cum să spui io, ca să mă-nțalegi... ierea cam așa... un fel de corcitură de mîță cu curcă plouată și măgar rîios. Mă... o stîrpitură zgribulită, cu niște urechi mari ș-un păr ca cînepa.

Mă detei io mai pe lîngă iel, a dracu arătare, hop, să mă muște de felinar.

Mă, zîc, o fi ca ăla din poveste, de mănîncă cărbuni și să face-al dracu!

Îl izaminai io pe toate părțile, la amîndouă capetile, că trebuia să dai în bobi să afli care-i capu și care-i coada, și mă lămurii.

Intru-n casă, Licu, cu nevasta și copiii, m-așteptau cu vinu pe masă și gogoșile sfîrîau în tigaie de-ț lăsa gura apă.

— Mai întîi și-ntîi, hai să-ț arăt bidiviu!

— Lasă, zîc, că-l văzui, și să-l văd de două ori într-o săptămînă n-am coraj!

— Ei, ce zîci? zîce Licu, bucuros.

— Pă', ce să zîc! Mi-e frică să-mi dau cu presupusu. Da', știi ce, du-l, mă, la ispozîție, la bîlci. Da' să scrii pe iel că ie cal, c-altfel țî-l ia frun cîine-n gură, fuge cu iel și cine știe pe un' țî-l duce!

— Mă, Mărine, ai o gură...

— Io ca io, da' să i-o vez p-a lui! Că ie curată ca postava! C-a și uitat, săracu, de cînd i-a căzut dintele ăl din urmă. Pă' bine, mă, Licule, tu nu știi că caii să cată la dinți?

— Ba știi, zîce Licu, da' io mai știi o vorbă: caii de dar nu să cată la dinți!

— Pă' țî-l dete de dar?

— Cam așa, că nu detei decît două sutare!

— Două sute nu ie mult, zîc io, da' să vedem acu cît o să te coste doftoru, dințaru, de... să-i puie dinț... ca lu soacra lu nașu Pantelică!

— Pă' di ce? zîce iel.

— De-aia, zîc io, că n-o să-l țîi numa pe zamă de pui, sau poate tomnești pe careva, să-i mestece mîncarea, să i-o dea gata tocată... știi?

— Hai, mă, Mărine, vorbește sîrios!

— Pă' ce, tu crez că io glumesc? Auz, mă Licule, da' ăla de țî l-a dat cîți ani a zîs că are?

— Pă' iel mi l-a dat de opt, da' io l-am louat de doișpce!

— Nu te-a mințit, zîc io, atîta și are!

— Fugi, mă', ce vorbești, ce, are numai opt ani?

— Nuuu, zîc io, iel țî l-a vîndut de opt, tu l-ai louat de doișpce, așa că atîta are. Douăzăci... douășunu!

— Mă, al dracu șnapan! zîce Licu.

— Nu-i al dracu, zîc io, are năroc omu, că dacă nu da de tine îi murea gloaba-n bătătură, dacă mai apuca s-ajungă cu ia acas'.

Pusă nevastă-sa strachina cu gogoși pe masă, ciomnirăm un pa'ar cu vin... Mă, frate-miu, avea tămîioasa un mghiros... îți umplea ceru gurii cu-adiere de floare de strugure...

— Mă, Licule, zîc, la vin văd că te pricepi, da' cînd louaș calu nu-l văzuș?

— Mă, frate-miu, ba-l văzui, da' al dracu geambaș mă dusă cu vorba și-ntîi beurăm adălmașu, pe urmă văzui calu,

știi? Eee, și cînd îl văzui, îl văzui frumos, ce mai, că-l văzui
pin fro trei chile.

— Da' că ie chior, c-are un oichi alb, văzuși?

— Văzui, da' dupe ce-ajunsăi acas'! Că iel ie chior pe
dreapta și ăla, al dracu, mi-l vîndu pe stînga. Hai năroc!

— Năroc! Să-l stăpînești sănătos!... Tu... că iel, săracu...
ie pe ducă!

— N-are nimic, zîce Licu, noi să fim sănătoși, n-are
nimic că ie chior, o să moară mai ușor, săracu!

— Pă' ce legătură are, zîc io, cum vine vorba asta?

— Așa bine, zîce Licu, dacă ie chior moare mai ușor,
că n-are de-nchis decît un oichi! Hai năroc!

— Năroc!

Mare hîtru Licu ăsta, auz vorbă la iel, mare hîtru... da'
are suflet bun, să-l pui la rană, nu alta. Sufletu ca sufletu...
da' să-i vez tămîioasa... lucru mare... tămîioasa-i minune...
la tămîioasă nu-l întrece nimeni... Da' la cai ie... tămîie!

Aia ie!

Cuprins

„Ne e dor de Nea Mărin...”	
Cuvînt înainte de Oana Pellea	5
Scoate calu, pune-i şaua...	15
Gura lumii	20
Ciuciu Costache Talabosu	26
Nea Mărin şi farmicile	30
Un pui fript, o pîine-n tăst ş-o dămijană	36
O afacere oltenească	40
Nea Mărin şi cinemotografu	47
D-ale lu Licu	51
Sucă şi meseriile	63
Nea Mărin în conced	67
Nea Mărin şi V.E.T.A.	73
Nea Mărin şi P.P.C.-ul	75
Nea Mărin şi invadatorii	79
Kojak	83
Nea Mărin, Sucă şi caseta	85
Nea Mărin şi tomobilu	91
Nea Mărin şi IAL-ul	98
Sucă la facultate	103
Nea Mărin şi zîoa fomeii	107
Sucă la armată	113
Nea Mărin în airopplan	121
Nea Mărin şi pilele	126

Saiche a lu Zăpăcitu, pretenu lu Sucă	132
Timpu probabel	140
Revelion 1972	147
Revelion 1973	154
Revelion 1974	163
Revelion 1975	168
Iepurii lui Sucă [Revelion 1976]	174
Giștele lui nea Mărin [Revelion 1977]	176
Revelion 1978	179
Revelion 1979	188
Revelion 1980	194
Revelion 1981	199
Revelion 1982	204
Nea Mărin și <i>Gaițele</i> de la Naționalul bucureștean	212
Nea Mărin, Sucă și geamandanu	218
Nea Mărin și actele falșă	222
Hoștie cinstită	224
Păcăleală	227
Ai carte, ai parte	232
Rizolvat de Sucă	235
Nea Mărin la pescuit	238
Nea Mărin prin București	240
D-ale lu Sucă	244
Strugurel de la Stropșești	248
Mărtîșoru cu dichis	250
8 Martie și Nea Mărin	252
Vorba dulce mult aduce	256
Omu cît trăiește-nvată	258
Căruța cu patru viteze	262
<i>Mic glosar de regionalisme</i>	267